

Privilegium Jana Lucemburského pro Moravu (podle: České a československé dějiny III, Praha 1992, s. 29).

„Kromě toho, aby naši poddaní pocítili hojnější laskavost naší spravedlnosti, slibujeme, že nebudeme od nich nijak vybírat žádnou daň či dávku, která se lidově nazývá berně, leč kdybychom se ženili, nebo při svatbě našich dětí, synů i dcer.

Dále, abychom obyvatele našeho království přivedli k dobrovolné poslušnosti, slibujeme jim, že nikdy nesvěříme žádný úřad župy (tj. kastelána, komorníka) na Moravě nikomu jinému než Moravanovi...

Dále, aby se naši poddaní klidněji věnovali svým potřebám a pohodlněji odpočívali, uznali jsme za vhodné učinit jim tuto zvláštní milost, že je proti jejich vůli nijak nebudeme nutit zúčastnit se dobývání nějaké cizí země mimo hranice našeho Království českého a markrabství moravského, na jehož bránění knížata, baroni a šlechtici našeho Království českého a markrabství moravského věrně slíbili při nás stát proti komukoliv.“

SAMOSTATNÁ PRÁCE

1. Jak se odráží v úryvku kroniky takřčeného Dalimila politická moc šlechty na poč. 14. stol.?
2. Splnil Jan Lucemburský naděje zemanstva vyjádřené v Dalimilově kronice?
3. Jak se měnil územní rozsah českého státu za vlády Jana Lucemburského?
4. Které tři základní sliby obsahovalo Janovo privilegium pro Moravu z r. 1311? Usudte z textu ukázky.
5. Čím se lišilo postavení krále Jana od pozic posledních přemyslovských panovníků?
6. Co připomíná nejstarší vyobrazení českého znaku?

19. OTEC VLASTI

MLÁDÍ KARLA IV.

První syn se králi Janu Lucemburskému a Elišce Přemyslovně narodil v roce 1316. Byl pokřtěn jménem Václav. Po dramatických konfliktech v rodině a po střetnutí s opozicí král, ve snaze izolovat svého syna od nežádoucích vlivů, se v roce 1323 rozhodl odvézt jej na vychování k francouzskému královskému dvoru. Tam přijal mladý princ jméno Karel (po svém strýci Karlu IV., posledním králi z dynastie Kapetovců). Krátce nato jej sotva osmiletého otec oženil se stejně mladou **Blankou z Valois**, sestrou budoucího francouzského krále Filipa VI. V Paříži získal Karel na svou dobu vysoké vzdělání, hovořil francouzsky, německy, latinsky a italsky. Znalost češtiny si obnovoval až po svém návratu domů. Pravděpodobně navštěvoval i přednášky z teologie a filozofie na pařížské univerzitě. Od svého učitele a později i přítele **Pierra de Rossières** (pozdější papež Kliment VI.) získal poznatky ze soudobé politiky a diplomacie. Krátkou dobu pobýval na dvoře svého otce v Lucembursku, kde se sblížil se svým strýcem, významným evropským politikem té doby, trevírským arcibiskupem Balduinem Lucemburským. Poté král Jan poslal prince Karla do Itálie, aby tam hájil lucemburské državy. Za situace panující v této oblasti šlo o úkol neřešitelný. Přes neúspěch svého poslání tam však Karel získal první vladařské zkušenosti. V obtížných situacích projevil velkou prozíravost, ale i osobní statečnost. To také mělo určitou váhu, když se zástupci české šlechty v roce 1333 rozhodli povolát jej do království, aby pomohl zastavit postupující rozvrat státní autority.

Během následujících 13 let, po něž Karel zastupoval ve správě království svého otce a kdy se zároveň musel vyrovnávat často s riskantními diplomatickými a státnickými zásahy krále Jana, se

Země Koruny české je jediný výstižný a sjednocující pojem, který zahrnuje středověký i novověký český stát až do vzniku Československé republiky v roce 1918 v celé jeho vnitřní proměnlivosti. Pojem vznikl poměrně pozdě a jeho vytvoření bylo do značné míry vynuceno problémy vnitřní integrace málo pevného státního útvaru podléhajícího autoritě českých panovníků. Nikdy zde nedošlo ke vzniku jednotného centralizovaného státního útvaru. Doba Karla IV. je příhodná pro připomenutí toho, co vlastně ke Koruně české patřilo a v jakém vztahu byly jednotlivé územní celky k panovníkovi.

Čechy byly jádrem českého státu. Titul českého krále se vztahoval pouze na tuto zemi a ostatní k ní byly přivtěleny. K Čechám již tehdy patřilo i **Chebsko**. Cílem Karla IV. bylo prosadit co nejtěsnější propojení všech částí státu. Druhou nejdůležitější součástí byla **Morava**. Po staletí patřila k českému státu, a i když se objevila řada pokusů přeměnit ji v samostatné říšské léno, nebylo zásadně zpochybňováno její podřízení českému králi. Přesto si však udržovala zvláštní postavení, které zesílilo v době, kdy vznikla šlechta jako společenský stav. Moravská šlechta se